

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 030/17

KLAGER: Initiativretten ved Norsk Presseforbunds (NPs)
kst. generalsekretær Nils Øy

ADRESSE: Rådhusgata 17

PUBLIKASJON: Dagbladet

PUBLISERINGSDATO: 05.01.2016 (nett og papir)

STOFFOMRÅDE: Helse/skole/justis

SJANGER: Nyhet

SØKERSTIKKORD: Omtale av barn

REGISTRERT: 07.02.2017: Søknad om klagefrist kan fravikes
17.02.2017: PFU vedtok at klagefrist fravikes
18.02. 2017: Klage mottatt
20.02.2017: Igangsettelse av klagen

BEHANDLET I PFU: 18.04.2017

BEHANDLINGSTID: 60 dager

KLAGEGRUPPE: Initiativretten

PFU-KONKLUSJON:

HENVISNING VVPL.: 4.8

OMTALE/ANONYM.:

MERKNADER: Følgende klagesaker omhandler samme sakskompleks og
behandles hver for seg i samme møte:
* Initiativretten mot ni medier: Aftenposten (028/17), Budstikka
(029/17), Dagbladet (030/17), Dagsavisen (031/17), NRK
(032/17), NTB (033/17), TV 2 (034A/17), Valdres (035/17) og
Verdens Gang (036/17).
* NN med flere mot TV 2 (034B/17)
* Christine Meling mot Budstikka (291/16).

SAMMENDRAG:

Dagbladet publiserte en artikkel i papiravisen **tirsdag 5. januar 2016** med stikkittelen:
«**Drømte om et bedre liv for datteren**», tittelen: «**Morens desperate kamp**», vignetten:
«**Mistenkelig dødsfall**», og ingressen:

**«I 2012 ante moren håp for datteren. Nå er 13-åringen død. Selv er hun siktet for
grov omsorgssvikt.»**

Artikkelen startet slik:

«-Datteren min har fått en ny sjanse. Hun skal bli helt frisk. Dette sa moren til den

avdøde 13-åringen til TV 2 i 2012. Hun snakket den gang om hvordan datteren hadde blitt mobbet på Gullhaug skole, men at hun nå var sikker på at alt ville bli bedre.»

Det fremkom av artikkelen at datteren i 2012 byttet fra Gullhaug skole til Lesterud skole:

«Og i et par år virket det som alt gikk bedre. Helt til jenta, som da hadde rukket å bli 13 år gammel, skulle begynne på Mølledammen ungdomsskole og gjenforenes med mobbemiljøet. Nyttårsaften ble hun funnet død og avmagret i ei hytte på Beitostølen. Moren er siktet for omsorgssvikt.»

Under mellomtittelen «- Mobbet i flere år» stod det:

«Dagbladet har fått innsyn i et brev sendt fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus til skolen. Her kommer det fram at moren mener jenta ble mobbet i flere år på barneskolen, og at hun heller ikke slapp unna mobbingen på ungdomstrinnet.»

Artikkelen var illustrert med bilder fra alle tre skolene. Under bildet av Gullhaug skole stod følgende bildetekst:

«Gullhaug skole: Den siktede moren skrev i et brev til Fylkesmannen at datteren ble mobbet ved skolen.»

Under bildet av Lesterud skole stod teksten:

«Lesterud skole: 13-åringen ble flyttet til Gullhaug etter morens forespørsel i 2012. Her skal hun ha fått en bedre hverdag.»

Det største bildet var av Mølladammen skole, og hadde følgende bildetekst:

«Mølladammen skole: Den avdøde 13-åringen skal ha blitt gjenforent med miljøet der hun ble mobbet. Moren påklagde dette første skoledag.»

Samme dag, **tirsdag 5. januar 2016**, ble en artikkel publisert på nett, kl. 11.50, med tittelen: «**Dette skjedde i tiden før 13-åringen ble funnet død**», og ingressen:

«Om skolebyttene, anoreksien og morens krav til hjelp.»

Artikkelen startet slik:

«13-åringen hadde slitt med spiseforstyrrelser og mobbing i åra før hun ble funnet død av helsepersonell på familiehytta på Beitostølen.

Dette skjedde i dagene og månedene fram mot den skjebnesvangre kvelden.

2012: - Mobbing og anoreksi 13-åringen er født og oppvokst i Bærum. Da hun var mellom ni og ti år, sluttet hun å spise. I en sak om spiseforstyrrelser på [TV2](#) forklarte mor at grunnen var mobbing. At datteren en dag kastet det hun skulle spise i gulvet og sa hun var tjukk.

Så kom anoreksien.

-Det var ikke vits i å si fra om noe, for de gjorde aldri noe med det (mobbingen journ.anm.) Jeg skulle ønske vi ble tatt på alvor fra første stund. Datteren min har fått en ny sjanse Hun skal bli helt frisk, sa mor i det anonymiserte intervjuet med [TV2](#).

Datteren bytter skole på grunn av mobbingen, fra Gullhaug skole til Lesterud skole. Moren beskriver at den da 10 år gamle jenta begynte å spise igjen på Lesterud. I dag skriver rektor på Gullhaug skole en sms til Dagbladet.

- Vi jobber intenst med denne tragiske saken og det blir nå utarbeidet en pressemelding som blant annet omhandler tiltak som iverksettes i nærmiljøet, skriver rektor Ane Hauge.»

2015: - Begynte på ungdomsskolen med mobber [.] 2015 kommer [.] og familien bor fortsatt i Bærum. 17. august begynner 13-åringen på Mølladammen ungdomsskole, men etter bare én da på den nye skolen, skriver mor en klage til Fylkesmannen. Hun opplyser om at «mobbere fra Gullhaug skole» nå havnet i klassen til datteren.

Mor vil at en person i den nye klassen skal bytte skole.

«Mor har i brevet redegjort fra at datteren har blitt mobbet på barneskolen. Hun opplyser at (...) mobberen også har begynt på åttende trinn ved Mølladammen, og at det er stor belastning for datteren.», skriver Fylkesmannen i et brev til skolen.»

KLAGEN:

Klager er Norsk Presseforbunds (NPs) konstituerte generalsekretær, Nils Øy, som bruker sin initiativrett og klager inn ni medier, deriblant Dagbladet.

Klager mener mediene har brutt Vær Varsom-plakatens (VVPs) punkt 4.8 når det gjelder omtalen av mobbing de første dagene etter at dødsfallet ble kjent: «I alle de innklagde publikasjonene er det etter min oppfatning i større eller mindre grad unnlatt å «ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn(et). [...] De innklagde mediene har gjennomgående brakt kategoriske påstander om at mobbing er skjedd, uten særlig forbehold, og i flere tilfeller også slik at lyttere, seere og lesere må få det bestemte inntrykk at den påståtte mobbingen i mer eller mindre grad førte til det tragiske utfallet.»

Etter klagers mening var dekningen preget av at påstander raskt ble til fakta: «Med mange års erfaring i faget er jeg klar over at når en slik tragedie inntreffer under omstendigheter som i denne saken, der nye overraskende opplysninger kommer til i stort tempo, vil det ofte forekomme publiseringer som ikke er blitt tilstrekkelig undersøkt. Ofte bringer mediene videre hva konkurrentene melder uten nødvendige forbehold eller egne undersøkelser. I denne saken mener jeg å se at informasjon med tynt grunnlag i utgangspunktet, temmelig hurtig vokste fra den ene publikasjon til den andre, for å ende opp som nærmest kategoriske fakta.»

Klager erkjenner at det er lett å være etterpåklok, men mener likevel det er grunn til å stille spørsmål til om omtanken og hensynet til berørte barn, var tilstrekkelig fremme i bevisstheten i redaksjonene. Klager skriver: «Når påstått mobbing tas opp i mediene, for eksempel når omtalte barn i alderen seks til ti år og er fullt anonymisert, vil det som oftest

være mulig for foreldre å verne barna selv overfor medieomtalen. Slik er det ikke når barna er i overgangen til ungdomstrinnet og mobbepåstandene knyttes til en dramatisk nyhet som i dagervis dominerer det nasjonale nyhetsbilde i alle medier, og som direkte identifiserer skolene. Enhver må kunne forstå hvilke belastninger dette kan få for de omtalte, uansett om påstandene er sanne eller ikke. I slike tilfeller er det bare mediene selv som har ansvar for å tenke på konsekvensene og dermed verne barna, slik VVP punkt 4.8 krever.»

Klager er klar over at spørsmålet skal vurderes for hvert enkelt medium og på grunnlag av omstendighetene på *publiseringstidspunktet*. På publiseringstidspunktet var dødsfallet til en 13-åring sakens kjerne, skriver klager og fortsetter: «Da inngår også kunnskapen om at påstandene om mobbing kunne bli knyttet direkte til det tragiske utfall i saken, slik det også ble gjort i noen av mediene. [...]. Nøkkelspørsmålet som mediene må stille seg i en slik situasjon, er om det er tilrådelig – på det aktuelle tidspunkt – å trekke fram mobbepåstander overhodet.»

Når det gjelder Dagbladets papirartikkel, skriver klager: «[Artikkelen] tar utgangspunkt i at moren fortalte til TV 2 i 2012 at datteren «hadde blitt mobbet på Gullhaug skole», men at moren mente at det da skulle bli bedre på grunn av skolebytte. I tredje avsnitt skriver avisen, som om det var en beskrivelse av faktiske forhold: «Og i et par år virket det som alt gikk bedre. Helt til jenta, som da hadde rukket å bli 13 år gammel, skulle begynne på Mølledammen ungdomsskole og gjenforenes med mobbemiljøet.»

Når det gjelder nettartikkelen merker klager seg at dette er en «såkalt tidslinje-artikkel», og peker på artikkelens overskrifter: «Dette skjedde i tiden før 13-åringen ble funnet død. Se tidslinje: Skolebyttene, mobbingen og mors krav om hjelp.» Klager viser til artikkelens innhold, og skriver: «I punktvis opplisting følger bl a en rekke utsagn om mobbing, igjen som om det var beskrivelse av faktum.»

TILSVARSRUNDEN:

Dagbladet starter med noen refleksjoner rundt Dagbladets dekning av den såkalte Lommedalen-saken: «Det er vanskelig å se at vi ikke skal omtale saken, og flere av dens detaljer, for å gi publikum et helhetsbilde og forklaring. Det er medienes rett, og plikt, å informere om det som skjer i samfunnet. Vi skal avdekke kritikkverdige forhold. Dagbladets mål i Lommedalen-saken har vært gi offentligheten riktig og faktisk informasjon.»

Saker under utvikling kan være utfordrende å dekke, skriver Dagbladet: «Dette er en sak som på den ene siden er en kriminalsak der en mor er siktet etter at hennes datter ble funnet død. Hun nekter straffeskyld og peker på systemsvikt. Det er en politietterforskning der mediene etter norsk praksis har lite eller nærmest ingen innsyn i saken. Mediene er avhengige av politiets åpenhet eller anonyme kilder for å få ut informasjon som kan belyse de ulike bevisene og indisiene i saken. Samtidig er den såkalte Lommedalen-saken en sak om ulike systemer i samfunnet, der spørsmålet er om jenta er ivaretatt på riktig måte i henhold til lover og regler. Her er også mye informasjon skjermet for offentligheten av hensyn til barnet, men offentlighetsloven og vanlige journalistiske metoder gir mediene tilgang til mye informasjon. Disse to saksløpene er parallelle og det er krever løpende varsomhet og grundige redaksjonelle vurderinger.»

Dagbladet mener mobbepåstandene måtte kunne omtales, og at det var viktig for å gi publikum et helhetsbilde av saken da dette var morens forsvar: «Påstandene om mobbing er

også en sentral del av den tiltalte morens forsvar i straffesaken der hun nekter straffskyld. Det er naturlig at hennes forsvar blir omtalt, men også ettergått av mediene. I og med at politi og påtalemyndighet mener kvinnen er skyldig i datterens død, fester trolig politiet ikke lit til hennes forklaring om dette. Politiet skal undersøke til gunst og ugunst for en person under en etterforskning. I en kommende rettssak vil trolig også mobbepåstandene bli tema.»

Dagbladet nevner også i sitt tilsvarende svar Opplæringsloven § 9A-3, der det er foresatte og elevens subjektive oppfatning av mobbing som er det sentrale når det gjelder skolers plikt til tiltak/å fatte enkeltvedtak. For å få frem helhetsbildet i saken – var det, slik Dagbladet ser det, viktig å ikke underslå morens subjektive oppfatning av at datteren ble mobbet. Moren hevder datteren ble mobbet og at hun ikke ble hørt.»

Det opplyses ellers: «Vi har tilstrebet å få best mulig dokumentasjon for mors påstander om mobbing gjennom søk i skriftlige kilder og kontakt med muntlige kilder, som rektorer, lærere og foresatte ved de ulike skolene jenta gikk på. At pressen blir møtt med lukkede dører og ingen kommentarer i deler av miljøet, kan ikke medføre at pressen unnlater å omtale at mor har en subjektiv opplevelse av at jenta har vært utsatt for mobbing så lenge dette er formalisert gjennom blant annet klager til Fylkesmannen.»

Dagbladet skriver at avisen verken identifisert den døde jenta eller moren. Videre var avisen de første dagene «svært restriktive i beskrivelsen av jentas angivelige problemer. [...] Vi intervjuet personer rundt henne - skoleledelse, prester og andre - som bekreftet at hun hadde problemer, uten at vi konstaterte mobbing».

Dagbladet opplyser at avisen fra første dag (3. januar 2016) valgte å navngi skoler og kommune, fordi Dagbladet rettet søkelys mot systemet rundt jenta: «Var en systemsvikt en del av årsaken til dødsfallet? Vi valgte også navngi skolene for å unngå spekulasjoner i samfunnet om hvilke kommuner/skoler jenta var en del av. Dette av hensyn til andre skolebarn i Bærum. [...] Siden det er en lang tidsperiode (sju år) og tre ulike skoler, mener vi at vår omtale ikke stempler identifiserbare enkeltelever som mobbere.»

Dagbladet hevder den har tatt hensyn: «Det har vært viktig for oss å omtale den påståtte mobbingen på en mest mulig skånsom måte av hensyn til de berørte barna på skolene. Fokus i artiklene skulle ikke være på de øvrige barna i sakskomplekset, men snarere systemet - herunder skolene, skoleeier, fylkesmannen og andre instanser. Dagbladet er av den oppfatning at deknings- og formuleringene - vi valgte å bruke i de aller fleste artiklene i tida rundt da saken ble kjent, viser at vi har tatt nødvendige hensyn. Vi har drevet faktasjekk og dokumentasjonsjakt.»

Dagbladet erkjenner at «vi tre steder i nettartikkelen 5. januar og ett sted i papirartikkelen samme dato, for kategorisk har slått fast at jenta ble mobbet. Her har vi ikke tatt nødvendige forbehold eller henvist til kilder. Vi har nå, etter at vi ble kjent med klagen, redigert nettartikkelen og presisert tydelig overfor leserne hvorfor vi har gjort endringene. I tillegg skal vi ha en lignende presisering i papiravisa».

Men, avisen mener likevel, «etter en helhetsvurdering», at den ikke har brutt god presseskikk, og viser til avisens totale dekning: «Dagbladet mener at avisas dekning av saken ikke kan bedømmes ut fra de to artiklene som er klaget inn til PFU. Vi mener utvalget må se avisas totale dekning i denne fasen under ett. [...] Vi mener at vi i vår totale dekning har tatt nødvendige forbehold når det gjelder påstandene om mobbing.» Se vedlagte artikler i sakspapirene.

Klager er enig med Dagbladet i deres refleksjoner rundt mobbing generelt, og vanskelighetene ved å dekke mobbesaker i skolene spesielt.

Klager stiller likevel spørsmålet om det var tilstrekkelig bevissthet omkring publiseringen av mobbing i tilknytning til jentas død: «Jeg minner om at også Dagbladet sto overfor et barns død, og som involverte mange barn og deres familier. Dødsfallet var inntruffet bare få dager før. At avisen ikke navnga eller brakte bilde av barn eller mor, spiller liten rolle ettersom hele miljøet rundt de navngitte skolene og de berørte familiene i Bærum var godt kjent med hvem som ble omtalt. Det er nettopp i slike situasjoner at journalistens og redaktørens etiske refleksjon, uttrykt i VVP punkt 4.8, må komme frem.»

Klager ser at Dagbladet erkjenner at avisen for kategorisk har slått fast at jenta ble mobbet, at dette er omredigert, og at avisen også har presisert overfor leserne hvorfor endringer er gjort. Klager mener Dagbladet fortjener anerkjennelse for denne opprettingen.

Til slutt skriver klager: «Jeg noterer også med interesse at avisen redegjør for annen dekning av saken, for å vise til balansert dekning over tid. Avisen mener derfor at en helhetsvurdering av avisens dekning tilsier at den ikke har brutt med god presseskikk. Etter mitt syn kan man ikke i en sak som dette måle balanse over tid. Også Dagbladet, særlig med de to påklagde artiklene, bar ved til et brennende bål.»

Dagbladet mener klager er for streng i sin tolkning av de relevante presseetiske bestemmelsene, og skriver: «PFUs legitimitet er knyttet til forstandig tolkning av eventuelle overtramp målt opp mot hva reglene egentlig er ment å skulle ramme».

Dagbladet er av den oppfatning at avisen – for å få frem helhetsbildet i saken - ikke kunne underslå morens subjektive oppfatning av at datteren ble mobbet. Moren hevder datteren ble mobbet og at hun ikke ble hørt.

Dagbladet mener avisen – i den totale dekningen - har vært svært bevisst på hvordan avisen omtalte mobbepåstandene, og tatt nødvendige presseetiske hensyn. Dagbladet erkjenner imidlertid at avisen tre steder i den innklagede nettartikkelen og ett sted i den innklagede papirartikkelen var for konstaterende om at jenta skal ha blitt mobbet. Her vises det til justerte artikler, og publisert presisering, også i papir:

«Artikkelen var for konstaterende i beskrivelsen av jentas opplevelser av mobbing i skolemiljøet. Dagbladet presiserer at dette var beskrivelser gitt av jentas mor. Fylkesmannen konkluderte med at det ikke er sannsynliggjort at jenta ble utsatt for langvarig mobbing.»

Til slutt, skriver avisen: «Vi mener dekningen, spesielt da den var på sitt mest massive i tida etter at dødsfallet ble kjent, må sees i sin helhet. Dagbladet er av den oppfatning av at den totale dekningen viser at vi har tatt nødvendige forbehold. Etter en helhetsvurdering mener vi fortsatt at Dagbladet ikke brutt god presseskikk.»